

moeten zijn. Terwijl sommige godsdienstpsychologen uitgaan van de mens als een van nature religieus wezen en zij dus ongodsdienstigheid als een abnormaal verschijnsel willen 'verstaan', beschouwen anderen dit zogenaamde 'postulaat van de homo religiosus' als achterhaald. Uitgaande van de vooronderstelling van de a-religieuze mens, proberen deze laatsten het verschijnsel 'godsdienst' te verklaren vanuit algemeen menselijke en niet specifiek religieuze variabelen. Zoals gezegd werd tot nu toe alom uitgegaan van de gedachte, dat in *Karakter en aanleg in verband met het ongelooft* de eerste stelling werd verdedigd. Deze inmiddels bijna klassieke opvatting werd echter door Van Belzen op grond van zijn eerder onderzoek naar persoon en werk van Rümke in twijfel getrokken. Volgens hem was het boek op een aantal cruciale plaatsen onduidelijk en riep het zelfs meer vragen op dan het beantwoordde. Dat gold om te beginnen al voor de centrale these – ongelooft is een ontwikkelingsstoornis – zelf. Hoe uitdagend en prikkelend ook, was ze correct en wetenschappelijk verantwoord? Dit is slechts één van het tiental heel uiteenlopende vragen dat Van Belzen – zoals zijn gewoonte is – in directe, korte zinnen aan de orde stelt. Meer academisch geformuleerd luidt zijn doelstelling, dat 'in deze studie getracht zal worden *Karakter en aanleg* op zijn wetenschappelijke en wijsgerige grondslagen te onderzoeken, het in zijn historische context te situeren en zijn plaats in de Nederlandse godsdienstpsychologie te bepalen.' (p.18). De gevolgde onderzoeksmethode is een hermeneutische, wat wil zeggen dat Van Belzen zal 'trachten het werk op verschillende niveaus en tegen verschillende achtergronden te beschouwen.' (p.19). In de praktijk komt dat neer op de methode van het zogenaamde close reading. In zijn verslaggeving daarvan gaat Van Belzen, net als in zijn andere studies, voornamelijk descriptief te werk.

Het resultaat van zijn studie naar Rümke, *religie en godsdienstpsychologie* heeft Van Belzen in drie delen – situering, vooronderstellingen en plaatsbepaling – opgedeeld, die op hun beurt in drie hoofdstukken zijn verdeeld. In het eerste hoofdstuk wordt, na de gebruikelijke inleiding in de probleem- en doelstelling van het onderzoek, allereerst nagegaan of Rümke (ook in zijn andere werk) inderdaad die wetenschappelijke belangstelling voor religie heeft gehad die hem gewoonlijk wordt toegedicht. Vervolgens wordt in het tweede hoofdstuk de stand van zaken geschetst in de vooroorlogse godsdienstpsychologie in Nederland, de plaats van Rümke daarin en wordt in het kort de uitwendige ontstaansgeschiedenis van *Karakter en aanleg* beschreven. In hoofdstuk 3 wordt, na een inleiding over de desbetreffende ideeën van Freud, nagegaan of en in hoeverre Rümkes boek inderdaad als een tegenhanger van diens godsdienstkritiek mag worden beschouwd. In de daaropvolgende hoofdstukken 4 en 5 komen respectievelijk